

LIDÉ

Jubilanti společnosti

Česká geografická společnost má tu čest poblahopřát všem svým členům, kteří v posledním půlroce roku 2017 oslavili významné životní jubileum.

85 let: prof. RNDr. Václav Gardavský, DrSc.

75 let: doc. Ing. Antonín Buček, CSc. – Ivan Jabůrek – RNDr. Osvald Milerski

65 let: Mgr. Jaroslav Lenc – RNDr. Bohumil Vévoda – Mgr. Jitka Zelinková

60 let: prof. RNDr. Dagmar Dzúrová, CSc. – RNDr. Libor Kudláček – Mgr. Milan Oravec

55 let: RNDr. Barbora Novotná

50 let: RNDr. Vít Jančák, Ph.D. – RNDr. Michal Janouch, Ph.D. – Mgr. Jiří Rypl, Ph.D.

Blahopřejeme všem oslavencům a zároveň děkujeme všem členům společnosti, kteří se v roce 2017 dožívají významného jubilea, za jejich práci pro českou geografii.

Zemřel Tadeáš Czudek

S hlubokou lítostí oznamujeme, že na konci července 2017 zemřel ve věku 85 let čestný člen České geografické společnosti, geograf a geomorfolog RNDr. Tadeáš Czudek, DrSc., rodák z obce Vendryně na Třinecku. Čestné členství mu bylo uděleno na sjezdu ČGS v roce 1994, dlouhá léta působil také jako člen revizní komise ČGS. Byl významným světovým odborníkem na periglaciální geomorfologii a i v důchodovém věku se aktivně podílel na úspěšných grantových projektech.

V dubnu tohoto roku oslavil své 85. narozeniny, ke kterým mu byl pro náš časopis připravován medailonek, doktor Czudek si však ve své skromnosti narozeninový medailonek nepřál. Upřímnou soustrast rodině, přátelům, kolegům a známým a čest jeho památce!

Jménem redakce IČGS Hana Bednářová

S osobností RNDr. Tadeáše Czudka, DrSc. se můžete blíže seznámit ve starším čísle časopisu Informace ČGS (31, 2, 72).

Pavel Čtrnáct byl nezapomenutelným vedoucím

Už to tak na světě chodí, že lidé se potkávají a po nějaké době se jejich cesty zase rozcházejí. Někteří lidé se znají celý život, jiní pouze jeho část, určitou životní periodu či okamžik. Počet prožitků a jejich hloubka však nejsou vždy v přímé úměře k časovému intervalu, po který jsou tito lidé v interakci.

V roce 1984, kdy se RNDr. Pavel Čtrnáct stal vedoucím oddělení demografické statistiky na tehdejším Federálním statistickém úřadu, jsem se teprve narodila. V roce 2004, kdy se po 12 letech působení ve finanční sféře Pavel Čtrnáct opět vrátil na statistický úřad, jsem ukončila středoškolské vzdělání maturitou. O pět let později, v červnu roku 2009, jsem nastoupila do svého prvního zaměstnání a mým prvním vedoucím byl právě pan doktor Čtrnáct. Zde se naše cesty poprvé střetly, byť pouze na osm let. Pavel Čtrnáct nás bohužel 31. července tohoto roku náhle opustil ve věku nedožitých 67 let.

Byl to pan vedoucí s velkým P. Takový, kterého by si přál snad každý zaměstnanec a na kterého se nezapomíná. O jeho jedinečnosti svědčí i vzácnost jeho příjmení, na které byl patřičně hrdý. Už na první pohled působil sympatickým dojmem – měl pupík a nosil kšandy, často se usmíval a měl jiskru v oku. Takový ten věčný plamínek touhy po poznání – objevovat nejen pravidelnosti, ale všimát si zároveň i detailů. Možná ne vždy byla tato vlastnost okolím pozitivně přijímána, nicméně mně osobně byla nadmíru sympatická.

Pan doktor, jak jsem měla možnost jej poznat, měl život rád a dokázal si jej užívat, pravda ne vždy v souladu s doporučeními lékařů. Ale právě v těchto chvílích měl ty své plamínky v očích, takové ty dětské, rošťácké, a nešlo se na něj za to hněvat. Možná právě s vědomím toho, že každý člověk má své slabůstky a nějakého bubáka ve skříni, byl k lidem neuvěřitelně přátelský, vstřícný a tolerantní.

Pavel Čtrnáct vystudoval geografii na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, svoji diplomovou práci na téma *Sňatek jako regionální proces* úspěšně obhájil

pod vedením Zdeňka Pavlíka v roce 1974. V téže roce obhájili své diplomové práce například Bohumír Janský, Dagmar Bartoňová (roz. Šupová) a Jiří Vystoupil. Mezi jeho spolužáky a vrstevníky patřili rovněž Jan Müller, Jiří Anděl nebo Jaroslav Maryáš. V roce 1978 obhájil rigorózní práci na téma *Využití demografických metod a informací v ekologii člověka*. Dále se na poli vědy aktivně zapojoval jako občasný přispěvatel článků, nejčastěji do časopisu *Demografie*, kde působil jako člen redakční rady a v letech 2011–2015 byl jejím předsedou. Po profesní stránce spatřuji jeho největší přínos pro geografii a demografii v legislativním, obsahovém, organizačním a následně i publikačním zapojení do několika populačních cenů včetně toho posledního, kterého se již bohužel nedožil.

Byl představitel tzv. staré geografické školy – měl široký multidisciplinární přehled, dokázal bez zaváhání lokalizovat na mapě jakoukoli obec a dodat i nějakou detailní informaci navrch, což svědčilo o tom, že jako správný geograf prochodil krajinou ne jeden pár bot. Širokým záběrem znalostí se však nikdy nevychloubal, ba naopak, ve skromnosti jemu vlastní a se sklopenýma očima vždy jen tak „pod vousem poznamenal“.

Těšil se z úspěchů ostatních, jako vedoucí si vyšetřil čas, aby se v roce 2010 zúčastnil mé magisterské promoce, po letech se tak opět podíval do Karolina a vzpomínal na svá studentská geografická léta.

Pavel Čtrnáct byl člověkem, na kterého se jen tak nezapomíná. Kdo žije ve vzpomínkách, nikdy neumřel. Za celou geografickou obec si dovoluji vyslovit upřímnou soustrast rodině, přátelům, kolegům a známým.

Hana Bednářová

Vzpomínky na RNDr. Pavla Čtrnácta sepsali pro časopis *Demografie* (59, 3, 254–255) také kolegové Jiřina Růžková, Josef Škrabal a Jitka Langhamrová.

Vybrané příspěvky z posledních let:

ČTRNÁCT, P. (2016): Příprava světových sčítání kolem roku 2020 pokračuje. *Demografie*, 58, 2, 159–163.

ČTRNÁCT, P. (2015): Srovnání základních demografických údajů zemí EU podle územních jednotek NUTS 2. *Demografie*, 57, 1, 71–83.

ČTRNÁCT, P. (2013): Vybrané výsledky sčítání lidu, domů a bytů k 26. 3. 2011 za hospodářící domácnosti. *Demografie*, 55, 2, 180–182.

BEDNÁŘOVÁ, H., ČTRNÁCT, P. (2011): Lidstvo dosáhlo počtu 7 miliard. *Demografie*, 53, 3, 258–271.

Opustil nás Viliam Lauko

Dňa 14. júna 2017 podľahol ťažkej chorobe prof. RNDr. Viliam Lauko, CSc. (* 29. januára 1951), popredný slovenský regionálny geograf.

Viliam Lauko sa narodil v Trnave a hoci celá jeho profesionálna kariéra bola nerozlučne spätá s pôsobením na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, vždy zostal verným Trnavčanom nielen bydliskom, ale i dušou a svoje mesto vždy rád a s nadšením predstavoval kolegom, či študentom, pričom často s tým spájal pozvanie k sebe domov. Napriek bohatému profesnému životu totiž nikdy nezabúdala na svoju rodinu, ktorej venoval maximum svojho voľného času.

Profesor Lauko absolvoval štúdium fyzickej a regionálnej geografie, čo mu poskytlo silné základy pri rozvíjaní komplexného geografického vnímania krajiny a toto jeho zameranie upevnilo i jeho školenie pod vedením profesorov Pavla Plesníka a najmä Michala Lukniša. S profesorom Luknišom mal čoskoro možnosť spolupracovať i na vtedy nedávno založenej Katedre regionálnej geografie, kde od roku 1978 pôsobil ako pedagóg a od roku 1997 i ako jej vedúci. Popri vlastnom kvalifikačnom raste a vedecko-výskumnej činnosti sa už od počiatku začal profilovať ako pedagóg, ktorý formoval celé generácie študentov. Hoci predmety ktoré vyučoval, alebo ich náplň sa postupom času a tiež v súvislosti so spoločenskými a politickými zmenami menili, osobnosť doktora (RNDr. 1979, CSc. 1986), neskôr docenta (1997) a napokon profesora (2008) Lauka zanechávala nezmazateľnú stopu v mysliach generácií študentov. Veľkú časť svojej energie venoval práve rozvoju geografického vzdelávania, nielen osobným vedením prednášok, mnohých seminárov a cvičení, ale aj množstvu terénnych výskumov a vedeniu exkurzií nielen na Slovensku, v Česku (až do roku 1992 viedol exkurzie z regionálnej geografie Českej republiky) i v iných krajinách. Okrem odborných vedomostí v teréne (po vzore svojich školiteľov) prekvapoval i o generáciu mladšie ročníky študentov svojou fyzickou kondíciou, ktorú získal v mladosti, keď sa istý čas venoval cyklistike a kulturistike. Prínosom pre výučbu vysokoškolskej slovenskej geografie sa stali najmä jeho učebnice: Úvod do regionálnej geografie (Bašovský, Lauko 1990), Fyzická geografia Slovenska I (1997) a Geografia Slovenskej republiky – humánna geografia (Lauko a kol. 2013) a ďalšie. Podieľal sa aj na tvorbe viacerých titulov učebníc pre stredné a základné školy i na tvorbe niekoľkých školských geografických atlasov. Z hľadiska pedagogického a výchovného pôsobenia profesora Lauka nemožno zabudnúť na jeho dlhoročné pôsobenie v Slovenskej komisii geografickej olympiády, kde nadviazal na prácu svojho predchodcu profesora Michala Zátka a od roku 2005 pôsobil ako jej predseda. Práve prostredníctvom tejto súťaže sa snažil vštepovať záujem o geografiu nielen u žiakov stredných, ale napokon i základných škôl. Podieľal sa i na tvorbe viacerých diel určených pre odbornú i širšiu verejnosť (napr. Atlas krajiny Slovenskej republiky 2002, prispieval do 8. zväzkov Encyclopaedie Beliana a do mnohých iných publikácií).

Vedecké pôsobenie profesora Lauka malo široký záber. Najskôr sa zaoberal otázkami teoretickej geografie, systémom geografických vied a teóriou regionálnej

geografie, pričom k tejto téme sa i v neskorších rokoch pravidelne vracal ako autor, či spoluautor viacerých štúdií. Veľkú časť pozornosti venoval štúdiu krajiny a krajiny pokrývky v rôznych kontextoch, pričom mu učarovala najmä vidiecka krajina a v rámci nej predovšetkým rozptýlené osídlenie. Práve kopaničiarsky región Myjavskej pahorkatiny ako príklad symbiózy a prelínania kultúrnej a prírodnej krajiny mu učaroval a podrobne sa mu venoval vo viacerých výskumoch i v rámci svojej habilitačnej práce. Ale popri uvedených témach sa orientoval i na nové témy a problémy, často odovzdával svoje skúsenosti svojim mladším kolegom a spolu s nimi publikoval viaceré štúdie venované aktuálnym témam ekonomickej a spoločenskej transformácie, geografie edukácie, regionálneho rozvoja, či napr. gender geography. Jeho životnou záľubou bolo vinárstvo, po matke totiž pochádzal zo známej vinohradníckej rodiny Hečkovcov, nezmazateľne zapísanej aj do slovenskej literatúry. Vínu a vinohradníctvu sa venoval nielen ako pestovateľ, domáci výrobca i degustátor, ale i ako geograf. Najmä v posledných rokoch všemožne u mladších kolegov a študentov podporoval rozvoj rôzne zameraného geografického výskumu vinohradníckych oblastí Slovenska, no žiaľ nestihol svoje zábery dokončiť.

Nie je možné detailne rozoberať vyše dve stovky publikácií, na ktorých sa profesor Lauko autorsky podieľal a navyše by to ani nevystihovalo jeho osobnosť, tak ako si ju pamätá slovenská i česká geografická obec, ale i mnoho geografov z ďalších krajín. Vilo Lauko bol predovšetkým zosobnením dobrej nálady a ľudského prístupu. Akékoľvek situácie, ktoré prinášali jeho pracovné povinnosti, či jednoducho život, zvládal s ťažko napodobiteľným humorom a najmä s nezabudnuteľným nákazlivým smiechom, bez ktorého si naňho ani nie je možné spomenúť.

Česť jeho pamiatke.

Daniel Gurňák

Zemřel Ladislav Skokan

Ve věku nedožitých 84 let zemřel dne 6. března 2017 docent RNDr. Ladislav Skokan, CSc., dlouholetý člen katedry geografie v Ústí nad Labem a přední odborník na politickou a ekonomickou geografii východní Evropy a Ruska. Ladislav Skokan se narodil 4. července 1933 v Moravských Budějovicích, kde získal klasické vzdělání. Vysokoškolské studium nastoupil na Hospodářské fakultě VŠPHV v Praze, později pokračoval na Geografické fakultě Lomonosovovy univerzity, kde promoval s ekonomicko-geograficky zaměřenou prací pod profesorem Isaakem Majergojzem (1908–1975), významným bohemoslovakistou a odborníkem na ekonomickou geografii a geografii sídel. Právě studium v Moskvě a též přátelské

a velmi otevřené vztahy se svým učitelem – jak je zřejmé z osobních vzpomínek publikovaných ve starším čísle časopisu Informace ČGS (29, 1, 103–104) – předznamenaly jeden z klíčových směrů zájmu Ladislava Skokana, tj. geografii zemí bývalého Sovětského svazu. Své dlouholeté pedagogické působení spojil Ladislav Skokan s Vysokou školou ekonomickou v Praze a Univerzitou J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Na prvním pracovišti přednášel více než třicet let, než v roce 1990 přešel do Ústí nad Labem, kde v letech 1991–1999 působil též jako vedoucí katedry.

Vědecký zájem Ladislav Skokan směřoval nejprve k ekonomické geografii. Důraz vždy kladl na důkladnou znalost faktografie, která mu sloužila k interpretaci a hodnocení ekonomicko-geografických a politicko-geografických rysů současného světa. Zmapovat publikační činnost Ladislava Skokana není jednoduché jednak kvůli jejímu rozsahu, ale též z důvodu dostupnosti některých prací, publikovaných jen v tištěné formě v zahraničí. Ivan Farský v článku k 80. narozeninám docenta Skokana uvádí údaj o přibližně 580 veřejně publikovaných článcích, vědeckých statích, knihách a učebnicích. Podstatnější ovšem je, že v současném západně orientovaném myšlení i publikačním směřování Ladislav Skokan nabízel odborně fundované práce o geografii Ruska a východní Evropy, na niž byl u nás předním odborníkem. Nebál se ovšem ani dalších témat, k nimž jinak nebyly dostupné ucelené studie. V posledních více než 10 letech se tak zabýval například dějinami geografie, geopolitických teorií a historickými aspekty politického uspořádání současného světa. Jeho skripta *Teorie geografie* (vydané několikrát v posledních cca 20 letech) sice již nemohly obsáhnout nejaktuálnější trendy v oboru, ale pro mnohé studenty byly na dlouhou dobu jediným dostupným zdrojem, z nějž bylo možné načíst základy geografického myšlení. Byl také autorem či spoluautorem učebnic pro základní a střední školy; velice populární ve své době byly tzv. *Geografické tabulky*, určené pro praktické úlohy při hodinách zeměpisu.

Ladislav Skokan se významně věnoval také popularizaci geografie a vzdělávání. Podílel se na utváření profilu tehdy ještě populárně-vědeckého časopisu *Lidé a Země*, v jehož redakční radě působil 32 let a v letech 1971–1990 zastával pozici vedoucího redaktora. I jako pedagog vynikal vždy vysokou kvalitou přednášek, ale též svými nároky na studenty. Klasické vzdělání se projevovalo zvláště v jedinečné dovednosti mluveného i psaného projevu – přednášky i diskuze kvalifikačních prací vždy zaujaly přesným, barvitě intonovaným a v žádném případě fádním projevem. Samotní studenti na něj vzpomínají jako na pedagoga, který v přednáškách dokázal udržet jejich pozornost a utkvět jim v paměti. Náročné zkoušky, které následovaly, hodnotili studenti přinejmenším jako výzvu adekvátní vysokoškolskému studiu. Za své pedagogické působení byl docent Skokan v roce 2015 oceněn medailí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Za jeho celoživotní přínos geografii a ústeckému pracovišti mu patří dík!

Za kolektiv katedry geografie PřF UJEP v Ústí nad Labem Pavel Raška

Václav Gardavský oslavil 85 let

Prof. RNDr. Václav Gardavský, DrSc. představuje dnes jednoho z žijících nestorů geografických oborů Česka. Absolvoval učitelské studium geografie a biologie v roce 1956 (ostatně tehdy se geografie jinak studovat nemohla). Pamatuji si jej při nástupu do 3. ročníku na Albertovské katedře ekonomické a regionální geografie Přírodovědecké fakulty UK. Pro mne a čtyři další kolegy v akademickém roce 1962/1963 jsme mohli dát vale biologii po absolvování druhého ročníku ZE-BI a mohli jsme začít studovat samotnou geografii „odbornou“. Právě Václav Gardavský a s ním kolega Libor Krajíček a Karel Kühnl (kteří přišli z pražského TERPLANu) pro nás představovali nový vítr v jinak tradičně pojímané geografii Alberta počátku šedesátých let minulého století. Přinášeli zkušenosti z praxe, ať již šlo o výuku zeměpisu na gymnáziích či odborné metody a postupy z regionálního a oblastního plánování, na něž byl TERPLAN té doby specializovaným a vlastně špičkovým pracovištěm. Václav Gardavský několik let učil na pražském gymnáziu v Libni, poté krátce působil i na Výzkumném ústavu pedagogickém a v roce 1963 přišel jako asistent na PřF UK.

Václav Gardavský byl v té době na katedře ekonomické a regionální geografie zaměřený na výuku regionální geografie jak Československa, tak i zahraničních zemí. Podílel se na tvorbě učebnice Zeměpis zahraničních zemí (1968) a zapojil se také do výuky vybraných témat ekonomické geografie. Postupně se specializoval se na problematiku rekreace a cestovního ruchu a z této tematiky publikoval několik statí na konci sedmdesátých let minulého století. Přednášel také problematiku teoretické geografie a na tomto poli připravil svoji práci pro velký doktorát (DrSc.) na téma „Poznávací, aplikační a vzdělávací funkce geografie“ (1988). Ve výuce přednášel zajímavě a odborná témata dokázal přiblížit nám pěti posluchačům neučitelské geografie řadou praktických příkladů a zajímavostí. Ke kvalitě jeho přednášek přispěly i zahraniční pobyty (Polsko, Francie, Itálie aj.) a také stále významnější postavení v geografické obci. V roce 1974 byl jmenován docentem a v roce 1986 univerzitním profesorem. V nelehkých osmdesátých letech vedl katedru a také byl studijním proděkanem. Počínal si seriózně, přes pravidelný nátlak StB nezlikvidoval ve studiu žádného ze studentů. Moji diplomantku v pátém ročníku (asi v roce 1980) dokázal z učitelského studia přeřadit na neučitelské a později ji zajistit místo v TERPLANu, aby nekazila svými „nezdravými“ názory studenty ve škole, takže mohla dostudovat! V roce 1987 byl Václav Gardavský jmenován ředitelem Geografického ústavu ČSAV v Brně a na katedře byl jen na částečný úvazek, vedení pracoviště zajišťoval v jeho nepřítomnosti jeho dvojník, narozený ve stejný den (* 14. září 1932) – docent Libor Krajíček. Václav Gardavský také významně posílil několika pracovními místy pražskou pobočku

Geografického ústavu, která se stala po likvidaci ústavu významným posílením Geografické sekce Přírodovědecké fakulty UK, neboť se tam soustředily významné osobnosti dnešní pražské geografie.

Za jeho manažerského a odborného vedení se GÚ ČSAV stal jakýmsi integrátorem české geografie, vydával několik časopiseckých titulů, sborníky z konferencí apod. K nejvýznamnějším výstupům té doby patří Atlas obyvatelstva ČSSR (1987) a také Atlas životního prostředí a zdraví obyvatelstva ČSFR (1992). Tato díla ve své době přinášející moderní zpracování širokého spektra dat se stala jednou ze záminek pro likvidaci Geografického ústavu v roce 1994. Ten byl zrušen přes řadu protestů ze strany geografických univerzitních pracovišť na základě omezených prostředků pro ČSAV hodnotiteli negeografických oborů, kteří právě tyto Atlasy odmítali akceptovat jako významné výstupy práce ústavu.

Z manažerské pozice ve vedení ústavu Gardavský rozdělával úkoly, a tak jsem se v druhé polovině osmdesátých let stal jeho vyslancem při celostátním vyjednávání (tedy československém) obsahu učitelského i neučitelského studia geografie. To byla škola! Několikadenní diskuze až hádky vedly sice k jednotnému plánu různých zaměření studia geografie asi z 80 %, ale faktická realizace nebyla poté nikým kontrolována, takže očekávané sjednocení zůstalo více méně jen na papíře.

Po zrušení Geografického ústavu se profesor Gardavský vrátil na PřF UK a ke konci devadesátých let odešel do důchodu. Závěrem bych rád zmínil, že patřil v poslední čtvrtině 20. století k nejvýznamnějším osobnostem geografických oborů a z jeho četných funkcí je třeba uvést, že v letech 1981–1984 a znovu 1990–1994 byl předsedou Geografické společnosti. Dokázal v nových podmínkách zajistit založení a fungování Nakladatelství ČGS, které funguje dodnes a významně se podílí na vydávání učebnic pro střední i základní školy. Osobně jako jeden z jeho žáků i za obec českých geografů přeji Václavovi Gardavskému při příležitosti krásného jubilea řadu dalších let v pohodě a hlavně zdraví.

Ivan Bičík

Pěťasedmdesátiny Antonína Bučka

Zdá se to být chvilka, co jsme popřáli na stránkách tohoto časopisu (31, 2, 75–78) docentu Ing. Antonínovi Bučkovi, CSc. k sedmdesátinám, aby mohl ještě dlouho vychutnávat krásy zejména karpatské přírody a krajiny. A již je tu – po pěti letech – další příležitost ke gratulaci a alespoň ke stručnému připomenutí jeho obsáhlé výzkumné, pedagogické a organizační činnosti.

Rodák z Brna (*17. září 1942) absolvoval roku 1966 brněnskou lesnickou fakultu obhájením diplomové práce u profesora Aloise Zlatníka, zakladatele československé geobiocenologické školy. A právě geobiocenologie, která jako nauka o vztazích společenstev (biocenóz) s abiotickým prostředím a o jejich prostorové diferenciaci v krajině je významnou disciplínou krajinné ekologie, se stala jeho celoživotním zájmem. Přitom je podstatné, že jubilant si vzal za své i Zlatníkovu životní krédo – totiž, že výzkum přírody není možný bez její ochrany.

Po krátkém působení v lesnickém provozu (na lesním závodě Henčov u Jihlavy) získal v letech 1969–1972 cenné zkušenosti při stanovištním průzkumu a mapování vojenských lesů v rozmanitých oblastech bývalého Československa. Svoje poznatky pak mohl uplatnit a dále rozvíjet od podzimu 1972 v Geografickém ústavu ČSAV v Brně. Zpočátku zde spolupracoval na tvorbě biogeografických map potenciální přírodní vegetace v týmu doktora Jaroslava Raušera. Vzápětí přijal náročnou roli vedoucího oddělení životního prostředí, z něhož se roku 1980 stalo oddělení geografických syntéz faktorů životního prostředí. A. Buček dokázal navázat na předchozí úspěšnou činnost Geografického ústavu ČSAV, zejména v oboru komplexního geografického hodnocení vlivu velkých technických děl na krajinu. Byl protagonistou druhé etapy kritického hodnocení vodohospodářských úprav na jižní Moravě (zejména Vodního díla Nové Mlýny), stejně jako projektovaného průplavu Dunaj–Odra–Labe. Významně přispěl i k rozvoji teorie a metodiky posuzování krajiny, když s nejbližšími spolupracovníky vyvinul metodický postup biogeografické diferenciace krajiny v geobiocenologickém pojetí. Na toto téma i obhájil roku 1984 kandidátskou disertační práci v oboru fyzická geografie. Ve spolupráci s pražským Terplanem (Ing. Igorem Míchalem, CSc.) vznikl roku 1985 Ekologický generel ČSR – kritický materiál o stavu životního prostředí našeho státu. Ve stejné době byl A. Buček jedním z hlavních členů početného československého týmu, který pod vedením Ing. arch. Jiřího Löwa vyvíjel a prosazoval koncepci a metodiku územních systémů ekologické stability (ÚSES). V 80. letech při dvou víceměsíčních pobytech na Kubě se A. Buček podílel na tvorbě souboru map životního prostředí pro Nuevo Atlas Nacional de Cuba. Na začátku 90. let významně spolupracoval na tvorbě Atlasu životního prostředí a zdraví obyvatelstva ČSFR, který byl Josefem Vavrouškem roku 1992 prezentován na Světovém summitu o životním prostředí v Rio de Janeiru.

Po zrušení Geografického ústavu ČSAV roku 1993 odešel A. Buček na Lesnickou a dřevařskou fakultu Mendelovy univerzity v Brně, kde v Ústavu lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie působí dodnes. A třebaže se zde roku 2002 habilitoval v oboru ekologie lesa, neomezil se ve svém odborném a pedagogickém záběru pouze na les, zajímá ho problematika celé krajiny. Působil například jako člen užšího redakčního kolektivu Atlasu krajiny České republiky (2009), několik let vykonával funkci předsedy Hlavního výboru České společnosti pro krajinnou ekologii (CZ-IALE). Stále patří k hlavním organizátorům každoročního semináře

ÚSES – Zelená páteř krajiny a odborné krajinně ekologické konference Venkovská krajina. Rovněž pravidelně mívá zajímavý příspěvek na výročních konferencích Fyzickogeografické sekce ČGS, pořádaných Geografickým ústavem Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. V posledních letech se intenzivně věnoval zejména problematice starobyklých výmladkových lesů, o čemž svědčí obsáhlá monografie (2016), jejímž je jedním z hlavních autorů. Obdobně dospěl k monografickému zpracování i multidisciplinární výzkum v okolí českých vesnic v rumunském Banátu, kde se A. Buček věnoval krajinně ekologickým aspektům – geobiocenologické typizaci a vymezení kostry ekologické stability krajiny.

Jako vysokoškolský pedagog přednášel docent A. Buček (a na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, oboru humanitní environmentalistika dodnes přednáší) ekologicky a geobiocenologicky zaměřené předměty. Byl vedoucím úspěšných diplomových a bakalářských prací 101 lesních a krajinných inženýrů, jako školitel dovedl k úspěšné obhajobě 13 doktorandů v oborech Ekologie lesa a Tvorba a ochrana krajiny. Velmi obsáhlá je i jubilatova publikační činnost – je autorem či spoluautorem přes 400 titulů včetně více jak dvou desítek monografií. Jen za posledních pět let, tedy od jubilatovy sedmdesátky, je to přes 70 titulů! Bohatá byla a je i jeho činnost popularizační, spolupráce s rozhlasem i televizí. Dodnes je velmi aktivním členem redakční rady časopisu ochránců přírody a krajiny *Veronica*, který roku 1986 spoluzakládal. Téměř stejně dlouho je i předsedou stejnojmenné brněnské základní organizace Českého svazu ochránců přírody.

Když roku 2009 byla docentu A. Bučkovi udělena prestižní Cena Josefa Vavrouška, stalo se tak právem člověku, nad jiné prospěšnému a zasloužilému v ochraně přírody a krajiny, tedy životního prostředí i lidské společnosti. Jubilant se může vskutku spokojeně ohlížet za vykonaným dílem. Snad se v duchu nejraději vrací do pralesů Ukrajinských Karpat, kde inicioval po více jak 60 letech obnovu a komplexní výzkum polygonů, vytyčených tam ve 30. letech 20. století profesorem A. Zlatníkem. Snad se zas vrací se stovkami dobrovolných ochránců přírody do jihomoravských lužních lesů a mokřadů, kde po celé desetiletí organizoval přesazování bledulí letních a dalších vzácných rostlin z budoucího dna Novomlýnské přehradní nádrže. Může se v duchu vracet i na Podyjí, do Bílých Karpat, na rozsáhlé území Českomoravské vrchoviny, ale třeba i na jemenskou Sokotru, do rumunského Banátu a mnohá další místa, v nichž bádala a přitom se snažil o ochranu jejich přírodních a krajinných jedinečností.

Docent Antonín Buček je však člověkem, který místo ohlížení raději hledí dopředu. Ve své pracovně na brněnské lesnické fakultě je stále obklopen novými tituly odborné literatury a vymýšlí další badatelské činnosti, v nichž dokáže být velmi důsledný. Popřejme mu, ať mu jeho badatelský elán ještě dlouho vydrží!

Ohlédnutí za významným životním jubileem Osvalda Milerského

V letošním roce se dožívá významného životního jubilea RNDr. Osvald Milerski, CSc. Vysokoškolské vzdělání dosáhl v oboru ekonomické geografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Pět let po ukončení studia získal ve stejném oboru doktorát na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V polovině 90. let minulého století získal titul kandidáta věd v oboru regionální geografie na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Ve svém životě prošel řadou zaměstnání s tím, že jeho dvě nejdelší pracovní působení byly spojené s výzkumným ústavem a akademickou půdou. Mnoho let bydlel ve městě Havířov a jeho pozdější rozhodnutí o přestěhování do Hradiště, které je částí obce Těrlicko nedaleko stejnojmenné přehrady, jistě také dokládá jeho geografický přístup ve vztahu k vyhodnocování lokalizačních faktorů. Za zdůraznění stojí rovněž skutečnost, že jeho profesní dráha byla po desetiletí spojené především s městem Ostravou. Od roku 1974 byl výzkumným pracovníkem ve Výzkumném ústavu rozvoje oblastí a měst v Ostravě (VÚROM). Od roku 1993 potom působil dlouhých 22 let jako odborný asistent na katedře regionální a environmentální ekonomiky Ekonomické fakulty VŠB – Technické univerzity Ostrava.

Oblastí jeho vědeckého zájmu se zde stala především problematika regionálního a environmentálního plánování a změny lokalizačních podmínek. Doktor Osvald Milerski na tomto pracovišti garantoval předměty jako Lokalizační podmínky podnikatelských subjektů, Ekologická politika obcí a regionů či Ekologická politika měst Evropské unie.

Když jsem se v roce 1984 poprvé setkal s panem doktorem Osvaldem Milerskim coby student ekonomické a regionální geografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze, netušil jsem, že se naše profesní cesty dvakrát protnou. Tehdy jsem požádal pana doktora o spolupráci při dokončování diplomové práce právě během stáže, kterou jsem ve VÚROM v Ostravě absolvoval. O pět let později jsme se spolu poprvé pracovně setkali právě v tomto ostravském výzkumném ústavu, kde jsem byl před odchodem na Ekonomickou fakultu VŠB – Technické univerzity Ostrava také krátce zaměstnán. A od roku 1993 jsme se stali kolegy na stejné katedře Ekonomické fakulty VŠB – Technické univerzity Ostrava.

Posledních dvacet let publikoval články především zaměřené na problematiku nakládání a využívání komunálních odpadů, vlivů ekonomické globalizace na životní prostředí, regionální disparity či rozvoj měst nebo lokalizační podmínky. Velmi dobře hovořil polsky, což se projevilo také v tom, že řada jeho článků byla publikována v polštině, zejména ve sbornících z polských odborných konferencí. Tato schopnost ho také předurčila k tomu, že byl často katedrou určen za kontaktní

osobu při pracovních jednáních zejména s katedrou ekonomických a strategických výzkumů Ekonomické akademie v Katovicích.

Za všechny jeho studenty a kolegy bych mu rád k jeho životnímu jubileu pogratuloval a popřál do příštích let hodně zdraví a rodinné pohody.

Ivan Šotkovský

Dagmara Dzúrová se dožívá významného životního jubilea

Prof. RNDr. Dagmara Dzúrová, CSc. se narodila dne 8. června 1957 v Praze. V roce 1983 absolvovala studium oboru sociální a ekonomické geografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, kde od té doby pracuje. Působí na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje a její hlavní odborné zaměření spadá do oblasti geografie obyvatelstva a demografie. Od počátku své vědecké činnosti se věnuje otázkám regionálních rozdílů v úrovni nemocnosti a úmrtnosti a stala se v této oblasti mezinárodně uznávanou odbornicí. Dále se výrazně

zasloužila o propojení geografie a demografie v interdisciplinárním výzkumu. Zabývá se problematikou kvality života, zdravotního stavu obyvatel, jeho prostorovou diferenciací, sociálně-patologickými jevy a procesy v populacích.

V roce 2007 se habilitovala z demografie prací na téma „Zdraví a společnost, dopad sociálních vlivů na zdraví člověka“ a v roce 2016 byla jmenována prezidentem republiky profesorkou demografie. V rámci pedagogické činnosti přednáší důležité metodologické kurzy pro studenty sociální geografie a demografie. Jako garantka se zasloužila o přípravu a vznik nového magisterského studijního programu Epidemiologie a studijního oboru Sociální epidemiologie, jež je od školního roku 2014/2015 akreditován na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy.

Dosavadní výzkumná činnost prof. Dzúrové je široká a v současnosti pokrývá i další oblasti – sociální epidemiologii a sociální psychiatrii, mezinárodní migraci a zdraví, sociální exkluzi a integraci vybraných skupin do majoritní společnosti se zaměřením na imigranty a osoby zdravotně znevýhodněné. V rámci českého výzkumného prostoru je vedoucí univerzitního centra excelence zaměřeného na výzkum sociálně-prostorových nerovností a rizik na počátku 21. století. Dále je také vedoucí výzkumného týmu GeoQol – Centra výzkumu zdraví, kvality života a životního stylu v geodemografických souvislostech postkomunistické společnosti a současně je členkou výzkumného týmu GeoMigrace.

Prof. Dzúrová byla a je řešitelkou nebo spoluřešitelkou řady národních výzkumných projektů GA ČR – Eurocores, GA ČR, IGA MZ ČR. Například v letech 2010–2014 byla hlavní řešitelkou projektu IGA MZ ČR zaměřeného na analýzu

vztahu zdravotně rizikového chování mládeže a socio-geografických determinant prostředí.

Mimořádné je její zapojení do mezinárodního výzkumu, především evropských projektů 7. rámcového programu EU a 8. rámcového programu pro výzkum a vývoj – Horizont 2020. Konkrétně lze zmínit její roli hlavní řešitelky spolupracujícího českého centra v rámci Horizont 2020 Euro-Healthy: Shaping EUROpean policies to promote HEALTH equitY (2015–2018), hlavní řešitelky spolupracujícího českého centra v rámci 7thFP-SANCO: Socioeconomic inequalities in mortality: Evidence and policies in cities of Europe (2009–2012) a hlavní řešitelky spolupracujícího českého centra v rámci 7thFP-HEALTH: Evaluating the impact of structural policies on health inequalities and their social determinants and fostering change (2012–2016). V rámci mezinárodní spolupráce navázala prof. Dzúrová kontakty s celou řadou zahraničních pracovišť. V letech 1997–2002 byla členkou Steering Committee ESF programu: Social Variations in Health Expectancy. V roce 2002 absolvovala měsíční stáž jako senior research fellow na University College London, Department of Epidemiology and Public Health. V akademickém roce 2002/2003 byla jako post-doctoral fellow na University of California, Berkeley, School of Public Health a v následujícím pětiletém období byla jejím externím členem a spolunositelkou výzkumného projektu US Fogarty. Od roku 1998 je členkou redakční rady prestižního geografického časopisu *Health & Place* a *Social Science and Medicine* publication, Elsevier.

Výsledkem její vědecké činnosti je rozsáhlá publikační činnost a to často se zahraničními spoluautory. Je spoluautorka dvou monografií (např. z roku 2000 – D. Dzúrová, E. Smolová a E. Dragomirecká: *Duševní zdraví v sociodemografických souvislostech*) a na třech monografiích se podílela jako editorka (např. z roku 2002 – D. Dzúrová, E. Dragomirecká: *Sebevražednost obyvatel České republiky v období transformace společnosti*). Dále je autorkou nebo spoluautorkou 21 kapitol v monografiích a 60 článků v odborných recenzovaných časopisech, z nichž 26 je publikováno v mezinárodně významných časopisech s impaktním faktorem.

Profesorka Dzúrová také působila a působí v řadě akademických i jiných funkcí. V letech 2006–2013 byla členkou kolegia děkana PřF UK a proděkanou pro studium a studijní záležitosti. Od roku 2006 až dosud je členkou vědecké rady geografické sekce a členkou vědecké rady PřF UK. Od roku 2014 zastává funkci vedoucí katedry sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK a je také členkou výboru České demografické společnosti. Od roku 2016 je jmenovanou členkou pracovní skupiny pro otázky nerovností ve zdravotnictví ministra zdravotnictví ČR. Navíc dlouhodobě aktivně pracuje v občanském sektoru podporující začleňování osob zdravotně znevýhodněných do společnosti. Velmi se zasloužila o rozvoj celostátní občanské společnosti *Downsyndrom.cz*, kde nejprve působila jako členka výboru a od roku 2000 jako předsedkyně. Za svou vědeckou, pedagogickou a popularizační činnost dostala řadu ocenění. Poslední cenu získala na návrh

Akademického senátu PŘF UK v roce 2013, a sice Medaili děkana Přírodovědecké fakulty UK za mimořádný přínos k rozvoji fakulty a šíření jejího dobrého jména.

Předložený výčet pracovních úspěchů, důležitých milníků a významných ocenění prof. Dzúrové dokumentuje vrchol pracovní kariéry, v němž se zúročila neúnavná snaha, cílevědomost a značné pracovní nasazení. Zároveň je třeba ocenit velmi záslužnou práci prof. Dzúrové v občanském sektoru, kde mimo jiné mohla využít své výjimečné organizační schopnosti a realizovat svůj zájem o zlepšení podmínek ve společnosti ve prospěch jiných lidí. Skloubení náročných pracovních úkolů a povinností vyplývajících z funkcí, které zastávala a zastává, s rodinnými potřebami vyžadovalo velké úsilí a trpělivost, za což jí patří obdiv a úcta. Do budoucna přejeme jubilantce hodně sil, další úspěchy a radostné chvíle v pracovním i osobním životě.

Jiřina Kocourková

Vybrané publikace od roku 2010:

- DZÚROVÁ, D., SPILKOVÁ, J., VRANÝ, M. (2016): Substance misuse and its risk perception in European teenagers. *Children's Geographies*, 14, 2, 203–216.
- HU, Y., LENTHE, F. J. V., BORSBOOM, G., LOOMAN, C., W. N., BOPP, M., BURSTRÖM, B., DZÚROVÁ, D., EKHOLOM, O., KLUMBIENE, J., LAHELMA, E., LEINSALU, M., REGIDOR, E., SANTANA, P., GELDER, R., MACKENBACH, J. P. (2016): Trends in socioeconomic inequalities in self-assessed health in 17 European countries between 1990 and 2010. *J Epidemiol Community Health*, 70, 644–652.
- DZÚROVÁ, D., CSÉMY, L., SPILKOVÁ, J., LUSTIGOVÁ, M., eds. (2015): Zdravotně rizikové chování mládeže v Česku, SZÚ, Praha.
- DZÚROVÁ, D., DRBOHLAV, D. (2014): Gender inequalities in the health of immigrants and workplace discrimination in Czechia. *BioMed Research International, Public Health*, <http://dx.doi.org/10.1155/2014/480425>.
- DZÚROVÁ, D., WINKLER, P., DRBOHLAV, D. (2014): Immigrants' access to health insurance: no equality without awareness. *International journal of environmental research and public health*, 11, 7, 7144–7153.
- SPILKOVÁ, J., DZÚROVÁ, D., PITOŇÁK, M. (2014): Perception of neighborhood environment and health risk behaviors in Prague's teenagers: a pilot study in a post-communist city. *International Journal of Health Geographics*, 13, 1, 13–41.
- MALMUSI, D., DRBOHLAV, D., DZÚROVÁ, D., PALENCIA, BORRELL, C. (2014): Inequalities in healthcare access by type of visa in a context of restrictive health insurance policy: the case of Ukrainians in Czechia. *International Journal of Public Health*, 59, 5, 715–719.
- KÁŽMER, L., DZÚROVÁ, D., CSÉMY, L., SPILKOVÁ, J. (2014): Multiple health risk behaviour in Czech adolescents: Family, school and geographic factors. *Health & Place* 29, 18–25.
- HOFFMANN, R., BORSBOOM, G., SAEZ, M., MARÍ-DELL'OLMO, M., BURSTRÖM, B., CORMAN, D., COSTA, C., DEBOOSERE, P., DOMÍNGUEZ-BERJÓN, M. F., DZÚROVÁ, D., GANDARILLAS, A., GOTSSENS, M., KOVÁCS, K., MACKENBACH, J., MARTIKAINEN, P., MAYNOU, L., MORRISON, J., PALÈNCIA, L., PÉREZ, G., PIKHART, H., RODRÍGUEZ-SANZ, M., SANTANA, P., SAURINA, C., TARKIAINEN, L., BORRELL, C. (2014): Social

- differences in avoidable mortality between small areas of 15 European cities: an ecological study. *International Journal of Health Geographics*, 13, 8, 1.
- DRBOHLAV, D., ŠTYCH, P., DZÚROVÁ, D. (2013): Smuggled Versus Not Smuggled Across the Czech Border. *International Migration Review*, 47, 1, 1–32.
- HOFFMANN, R., EIKEMO, T. E., KULHANOVÁ, E., DAHL, E., DEBOOSERE, P., DZÚROVÁ, D., OYEN, H., RYCHTAŘÍKOVÁ, J., STRAND, B. H., MACKENBACH, J. P. (2013): The potential impact of a social redistribution of specific risk factors on socioeconomic inequalities in mortality: illustration of a method based on population attributable fractions. *J Epidemiol Community Health*, 67, 1, 56–62.
- RODIN, D., STIRBU, I., EKHOLM, O., DZÚROVÁ, D., COSTA, G., MACKENBACH, J. P., KUNST, A. E. (2012): Educational inequalities in blood pressure and cholesterol screening in nine European countries. *J Epidemiol Community Health*, 66, 11, 1050–1055.
- SPILKOVÁ, J., DZÚROVÁ, D., PIKHART, H. (2011): Inequalities in smoking in the Czech Republic: Societal or individual effects? *Health and Place*, 17, 1, 215–221.
- VESELÝ, A., DZÚROVÁ, D., eds. (2011): Substance Use in a comparative perspective, The case of Bulgaria, Czechia, Croatia, Romania and Slovakia. Karolinum, Praha.
- PIKHART, H., DRBOHLAV, D., DZÚROVÁ, D. (2010): The self-reported health of legal and illegal/irregular immigrants in the Czech Republic. *International Journal of Public Health*, 55, 5, 401–411.
- DZÚROVÁ, D., SPILKOVÁ, J., PIKHART, H. (2010): Social inequalities in alcohol consumption in the Czech Republic: a multilevel analysis. *Health and Place*, 16, 3, 590–597.
- ROSKAM, A., KUNST, A. E., OYEN, H., DEMAREST, S., KLUMBIENE, J., REGIDOR, E., HELMERT, U., JUSOT, F., DZÚROVÁ, D., MACKENBACH, J. P. (2010): Comparative appraisal of educational inequalities in overweight and obesity among adults in 19 European countries. *International Journal of Epidemiology*, 39, 2, 392–404.

Libor Kudláček šedesátiletý

Nevím jak ostatní přírodovědné obory, ale geografie ve všech svých podobách vždy lákala studenty, kteří měli rozhled a kteří se zajímali o širší souvislosti a nehledali krásu pouze v úzce vymezeném problému a jeho řešení. Jedním z nich je i RNDr. Libor Kudláček, který se narodil v Pardubicích v roce 1957.

Po studiu na gymnáziu zamířil na Přírodovědeckou fakultu UK a v letech 1977–1982 vystudoval ekonomickou a regionální geografii. Již v době studia ho zajímala nejen čistě geografická témata a snad proto po studiu zamířil do urbanistického střediska Stavoprojektu Pardubice. Pro mladší kolegy připomínám, že i projektování bylo tehdy pevně v rukou státních organizací. Ve své práci se zabýval především urbanistickým rozvojem města a navazoval tak na dlouhou práci mnohých geografů-urbanistů, kteří si myslí, že město nejsou jenom domy a ulice, ale především lidé a jejich životy a že urbanismus má respektovat a vyjít vstříc potřebám kvalitního žití obyvatel města.

Již v této práci měl možnost poznat, jak funguje moc, jak fungují mocenské tehdy socialistické mechanismy a jak dovedou křivit realitu. Proto se ihned v roce 1989 zapojil do Občanského fóra a byl kooptován do Federálního shromáždění. Svoje politické působení pak spojil po rozpadu Občanského fóra s ODA (Občanská demokratická aliance byla jedna z politických stran v 90. letech). Ve Federálním shromáždění obhájil v roce 1990 svůj mandát a po ukončení činnosti Federálního shromáždění politiku neopustil a pracoval jako poradce ministra pro správu národního majetku. V roce 1996 jako lídr kandidátky ODA znovu získal mandát poslance a po pádu vlády v roce 1998 odešel z aktivní politiky. Při setkáních s Liborem Kudláčkem v době jeho poslaneckého mandátu bylo zcela zřejmé, že svoji roli chápe jako službu občanům a jako možnost poznávat a setkávat se s dalšími lidmi a získávat od nich jejich zkušenosti a znalosti. Právě zkušenost, schopnost vnímat skutečné problémy, ale i do značné míry zásadovost Libora Kudláčka byla a zůstává jeho podstatným rysem, který formuje jeho postoje k životu.

Po roce 1998 a po ukončení aktivní politické kariéry se zapojil do poradenské a konzultační činnosti. Spolu s dalšími kolegy byl a stále je aktivní ve společnosti Eurooffice Praha–Brusel a. s., která se věnuje zprostředkování kontaktů, spolupráci a partnerství mezi českými a evropskými společnostmi. V současnosti vystupuje jako jediný jednatel a majitel této společnosti. Jedním z posledních významných aktivit této společnosti je například pořádání již 10. Pražského evropského energetického fóra, na které kromě jiných přijala pozvání i evropská komisařka paní Věra Jourová.

Každé – byť ne příliš časté – setkání s Liborem Kudláčkem je vždy milé a přátelské. Přejme si, abychom se s ním mohli nejen na poli české geografie nebo v českém veřejném prostoru setkávat častěji. Oslavenci přejeme mnoho zdraví a mnoho sil a ještě více entusiasmu v jeho práci.

Radim Perlín

Jaroslav Kovařík – sto let od narození

Pro prof. Ing. Dr. Jaroslava Kovaříka, CSc., od roku 1993 čestného člena České kartografické společnosti, byly kritickými čísla sedmičky a devítky na jeho životní pouti. Dne 16. září 1917 se totiž pan profesor narodil a dne 25. září 1997, těsně po svých osmdesátinách, zemřel.

Pan profesor Kovařík patřil mezi nestory kartografie. Jeho profesní pouť začala za války na Zeměměřickém úřadě v Praze, odkud přešel v roce 1945 na Vysokou školu speciálních nauk ČVUT, kde se stal asistentem prof. Ing. Dr. Františka Fialy, s jehož jménem je spojena známá a dlouhodobě používané učebnice „*Matematická kartografie*“ a autorství „*Volby zobrazení pro stát československý s úvodem*

do kartografie“ (1921), které však bylo ve výsledném výběru nahrazeno dosud používaným zobrazením Křovákovým.

Roku 1952 obhájil disertační práci doktora technických věd pod názvem „*Polyedrická zobrazení soustav topografických map ČSR*“, kde na tuto práci po letech navázala svojí doktorskou disertací tehdy odborná asistentka FAV v Plzni, Mgr. et. Mgr. Monika Čechurová, Ph.D. pod mým vedením.

Roku 1959 Jaroslav Kovařík habilitoval pro obor kartografie a dále v roce 1964 vydal jednu z prvních učebnic kartografie na českém trhu Kovařík, J. – Dvořák, K.: Kartografie. SNTL Praha, po které následovalo roku 1980 skriptum „*Kartografická tvorba*“, kde jsem měl tu čest být spoluautorem.

Pedagogickou dráhu Jaroslava Kovaříka dále připomíná titul profesora kartografie z roku 1973. Kromě toho byl dlouhou řadu let vedoucím katedry mapování a kartografie na oboru geodézie a kartografie a též proděkanem tohoto tradičního studijního oboru.

Zemřel v Sedlčanech, kde trávil v rodinném kruhu svá poslední léta. Shodou okolností ve městě, kde vznikají naše současné základní mapy středních měřítek.

Pan profesor mne přijímal na katedru a byl mi odborným a trpělivým školitelem i rádcem v pedagogické i publikační činnosti. Pamatuji si jeho značnou pečlivost a náročnost vždy spojenou s velkou laskavostí a lidským nadhledem. Věnujme proto vzpomínku na sto let od narození a dvacet let od úmrtí jednoho ze zakladatelů našeho oboru.

Bohuslav Veverka

Geografická výročí 2017

Jako už tradičně, i v tomto roce si připomínáme některá významná geografická výročí. Nejde samozřejmě o všechna (na to by rozsah *Informací* ČGS asi nestačil), ale o výběr těch nejdůležitějších či nejzajímavějších. Nuže...

Přesně před 200 lety se v Baníně u Poličky narodil **Jan Felkl** (* 20. 5. 1817, † 7. 10. 1887). Nebyl původem kartograf či geograf, ale voják, později pracovník pražské pošty; nicméně jako šikovný podnikatel dokázal v Praze a později v Rostokách vybudovat firmu, jejíž výrobky, hlavně globusy a teluria, se prodávaly v celé Evropě i na dalších kontinentech. Zajímavou výstavu, připomínající jeho výročí, na letošní rok připravila Mapová sbírka UK.

I druhé výročí je dvě stě let; tentokrát jde ale o úmrtí významného přírodovědce. Byl jím **Tadeáš Haenke** (* 5. 12. 1761 Chřibská, † 31. 10. 1817 Buxacaxea v Bolívii). Rodák ze severních Čech projevil už během studií na pražské univerzitě nevšední talent, proto byl vyslán roku 1789 do Španělska, aby se účastnil Malaspinovy výpravy k přírodovědeckému průzkumu „jižních moří“. Během cesty, plné dobrodružství,

Haenke navštívil Jižní i Střední Ameriku, Aljašku, Filipíny, Nový Zéland i Austrálii, aby se během návratu (1794) trvale usadil v dnešní Bolívii, kde bádá až do své smrti. Ve městě Cochabamba tam dodnes žijí jeho potomci, pouze s příjmením zkomoleným na Ahenke. Část svých sbírek poslal Haenke i do rodné země – pod názvem *Reliquiae Haenkeanae* se staly jedním ze základů kolekce pozdějšího Národního muzea.

A kulaté výročí má i symbol českého cestovatelství – **Emil Holub**, který se narodil 7. října 1847 ve východočeských Holicích. Po studiích medicíny (proto doktor Holub!) v Praze odcestoval v roce 1872 do jižní Afriky, kde strávil následujících sedm let. Po návratu napsal úspěšný cestopis a zorganizoval výstavy v Praze

a ve Vídni. Souběžně začal plánovat velkou africkou výpravu, na kterou vyrazil v roce 1883: ambiciózní plán cesty z Kapského Města do Egypta nicméně, jak známo, překazili nepřátelští domorodci v dnešní Zambii. Po návratu Emil Holub hodně psal a zejména přednášel, což jej zařadilo mezi nejpopulárnější Čechy své doby. Usadil se ve Vídni, kde také 21. února 1902 zemřel a byl na tamním Ústředním hřbitově slavnostně pohřben.

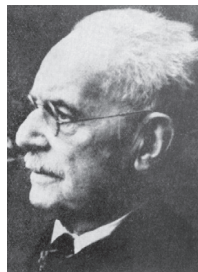
Další z jubilantů má výročí dokonce dvojité, neboť v roce končícím sedmičkou se narodil i zemřel. **Alfréd Slavík** (* 20. 4. 1847, † 30. 1. 1907) pocházel ze středočeských Krušovic nedaleko Rakovníka, vystudoval medicínu, ale záhy se stal asistentem zoologa Antonína Friče i geologa Jana Krejčího. Poté se vedle lékařské praxe začal soustředit na geologii, zejména (průkopnický) na oblast kvartéru, a také na studium půd: lze říci, že byl prvním českým pedologem. Od roku 1894 byl profesorem geologie a mineralogie na české technice v Praze a od roku 1897 se stal také předsedou České společnosti země-

vědné, jímž byl až do své smrti.

Některé naděje české geografie zhasly dříve, než se stačily pořádně rozzářit. To platí i o jednom z talentů oboru na konci 19. století – **Josefu Frejlachovi** (* 17. 10. 1867 Bošilec, † 21. 12. 1898 Chrudim). Vystudoval dějepis a zeměpis v Praze a v letech 1891–93 dokonce studijně pobýval v Hamburku a Padově. Podílel se na založení České společnosti zeměvědné (1894) a spolu s Jindřichem Metelkou byl i prvním redaktorem jejího *Sborníku*. Finanční nedostatek ho ale donutil vzdát se vědecké kariéry (jako jeden z prvních mj. studoval šumavská jezera) a odejít do Chrudimi, kde se stal suplentem na gymnáziu, ale záhy podlehl nemoci. Pohřben byl v rodišti.

Karel Absolon, narozený před 140 lety (* 16. 6. 1877, Boskovice) byl všestranným vědcem: vystudoval zoologii, zabýval se geomorfologií a geologií, a zasáhl také do archeologie – například je obecně považován za objevitele Věstonické Venuše, jakkoli u jejího nálezu osobně ani nebyl, ale dokázal ho jedinečně zpopularizovat.

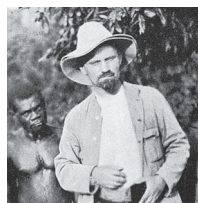
Asi nejvýznamnější Absolonovy objevy se ale vztahují ke geografii: jak v souvislosti s Moravským krasem, tak například na Balkáně, kde prokázal propojení řeky Trebinjšnice s Omblou (Rijeka Dubrovačka). I Absolonova vysokoškolská profesura na pražské univerzitě z roku 1927 byla z oboru fyzické geografie, a to se zvláštním zaměřením na zoogeografii... Zemřel 5. října 1960 v Brně.

Víte, že první česká vysokoškolačka studovala geografii? Byla jí **Marie Zdenka Baborová** (* 17. 1. 1877 Praha, † 29. 9. 1937 Čelákovice). Dcera ředitele školy a sestra významného přírodovědce Josefa Floriána Babora absolvovala dívčí gymnázium v Praze a od roku 1897 studovala jako řádná posluchačka zoologii a geografii na české univerzitě tamtéž. Jako první dívka v Rakousku-Uhersku studia řádně dokončila, obhájila disertační práci (z biologie, u profesora Františka Vejdovského) a 17. června 1901 v Karolinu i odpromovala. Odborně se zabývala především nižšími členovci a načas byla i asistentkou v zoologickém ústavu české univerzity, ale po výhodném sňatku s továrníkem Stanislavem Čihákem odborné práce zanechala.

Říkali mu „Bawa wa bambuti“, Otec trpaslíků. **Pavel Joachim Šebesta**, narozený ve slezských Petrovicích (dnes Pietrowice Wielkie) dne 20. března 1887, studoval původně ve Vídni teologii, ale k ní si krom dalších oborů přidal i antropologii. Ke svému životnímu tématu – studiu trpasličích národů – se dostal už při svém prvním pobytu v Africe, kde od roku 1912 působil jako misionář. Později (už s československým pasem) podnikl cesty do Malajska, na Filipíny, do Belgického Konga i k Pygmejům do Rwandy. O různých trpasličích kmenech napsal dlouhou řadu prací a nakonec dožil v Rakousku jako profesor antropologie ve Vídni; zemřel 17. září 1967 v nedalekém Mödlingu.

Jan Krejčí se narodil 20. května 1907 v Praze, ale jinak byl celoživotně spjat s Brnem, kde žil od počátku 20. let, kdy byl jeho otec jmenován profesorem germanistiky na Masarykově univerzitě (a později i rektorem). Již za studií se Jan Krejčí stal asistentem F. Vitáska a po přerušení kariéry druhou světovou válkou v roce 1946 i profesorem brněnské univerzity, kde po dvě dekády (1950–70) vedl katedru geografie. Odborně se zabýval geomorfologií, zejména vývoji Moravských Karpat (někdy je považován za jednoho z vůbec nejvýznamnějších geomorfologů u nás), ale zasáhl i do dalších oborů fyzické geografie. Zemřel v pozhnaném věku, dne 14. prosince 1993.

Na počátku 20. století bylo českých geografů poměrně málo, proto mezi významnými představiteli oboru byla i řada středoškolských profesorů. Takovým byl například i **Jaroslav Vlach** (* 6. 12. 1852 Smíchov, † 28. 10. 1917 Praha), který

zemřel přesně před 100 lety. Žák Dionyse Grüna z ještě nerozdělené pražské univerzity – doktorát získal roku 1877 – nenastoupil vědeckou kariéru, ale stal se středoškolským profesorem na reálných gymnáziích v Kolíně a pak na Smíchově (tehdy samostatné obci na pražském předměstí). O to více ovšem publikoval, jednak o zeměpisných objevech, jednak o národopisu Evropy i jiných částí světa. Navíc jeho článek *Zeměpis jako věda* (otištěný ve *Sborníku České společnosti zeměvědné* 1895) je možné považovat i za jeden z prvních českých příspěvků k teoretické geografii.

A na závěr připomeňme, že hrůzná odplata německých nacistů po atentátu na Reinharda Heydricha (27. května 1942) si vyžádala oběti i z osob z řad české geografie a příbuzných oborů. Již 1. června 1942 byl gestapem zatčen a vzápětí na kobyliště střelnici popraven zoolog a zoogeograf **Jaroslav Štorkán** (1890–1942), známý i svými cestami po Balkáně či Střední Americe, a zapojený do odbojového hnutí. Z důvodů, které nebyly nikdy objasněny, pak byl 6. června přímo ze své kanceláře odveden a o tři dny později rovněž popraven docent UK, statistik a vynikající znalec zahraničních Čechů, **Jan Auerhan** (1880–1942; na snímku).

Čest jejich památce.

Jiří Martínek